

Da li je Strukturirani dijalog zaista poboljšao pravosudni sistem u BiH ili je to politički proces?

Piše: Snježana Ivandić Ninković

Šta je trebao da riješi?

Danas poslije gotovo četiri godine od iniciranja Strukturiranog dijaloga i održavanja devetog sastanka zakazanog za 3. juli 2015. godine, osim par najava u novinskim člancima i izjava predstavnika međunarodne zajednice, pravosudna zajednica, predstavnici vlasti i javnost su potpuno izgubili svaki interes za njega. Potpuno je jasno da kada je 2011. godine prvi put najavljen kao poseban mehanizam za usvajanje standarda i provođenje reformi navedenih u pregovaračkom poglavlju 23., koji treba da obezbijedi uspostavu nezavisnog, odgovornog i profesionalnog pravosuđa nije opravdao svoje postojanje niti donio očekivane rezultate. Bosna i Hercegovina u protekle četiri godine, osim minornih reformi u pravosudnom sistemu nije uspjela da uskladi svoj pravni sistem i građanima obezbijedi vladavinu prava i pravnu sigurnost.

Baš kao i prije četiri godine i danas iz Republike Srpske (RS) imamo opetovani zahtjev za preispitivanjem svrhe i uloge Visokog sudskog i tužilačkog vijeća (VSTV), Suda BiH i Tužilaštva BiH. Možda razlog leži u tome što je i prvi sastanak Strukturiranog dijaloga 2011. godine uslijedio nakon žustrih istupa i zahtjeva predstavnika RS za ukidanjem VSTV, a ne kao strateški odgovor na neprovođenje Strategije za reformu sektora pravde u BiH za period 2008–2012. Sama Strategija je dala veoma kompleksan pregled reformskih mjera od kojih su neke kao što su pitanje Vrhovnog suda BiH, fragmentiranosti pravosuđa u BiH, fragmentiranosti sistema finansiranja pravosuđa u FBiH, Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći, Zakona o VSTV-u i niza drugih mjera koje su trebale da pomognu BiH da stvori zajednički reformski okvir za sektor pravde u BiH. Nažalost niti jedna od pomenutih mjera nije ispunjena u periodu do 2013. godine kada je kreirana nova Strategija za period 2014–2018.

Kada se pažljivo pročitaju sve preporuke Strukturiranog dijaloga može se zaključiti da BiH pravosuđe nije puno napredovalo od iniciranja pomenutog mehanizma. Ključna reformska mjera kao što je pitanje Vrhovnog suda BiH¹ napuštena je u korist ideje o uspostavi Apelacionog suda; o fragmentiranosti finansiranja pravosuđa ne razgovara se zadnju godinu dana otkako je postalo jasno da tri Kantona neće dati saglasnost oko prenošenja nadležnosti na FBiH u pogledu finansiranja. Iako je proširena lista pitanja o kojoj se na sastancima razgovara, nema nikakvih pomaka koji bi se očitovali u uspostavi sistema koji će zadovoljiti EU standarde i povratiti povjerenje građana u pravosuđe.

¹ Bosna i Hercegovina je jedina zemlja u svijetu koja nema vrhovni sud na državnoj razini, koji bi ujednačavao sudsku praksu redovitih sudova i osiguravao ravnopravnost svih građana pred zakonom.

Ko sve učestvuje u procesu?

Postalo je očigledno da se sastanci Strukturiranog dijaloga održavaju u takozvanim kriznim situacijama po BiH pravosuđe. Iako izvana posmatrano postoji strateški pristup postavljanju pitanja na dnevni red i određenom vremenskom pomaku u održavanju sastanaka sve je jasnije da se agende kreiraju prema dnevno-političkoj situaciji. Vlasti u BiH su uspostavom Komisije za pravosuđe u BiH za pitanja Strukturiranog dijaloga riješili formalno pitanja uspostave koordinacije u ovom sektoru te komunikacije sa predstavnicima EU. Komisija je prvobitno imala zadatak da pripremi Vijeću na razmatranje prijedlog zajedničke platforme pravosuđa u BiH u odnosu na sva pitanja koja su bila predmet rasprave i način uključivanja predstavnika pravosuđa u procesu Strukturiranog dijaloga. Do sada je Komisija uspjela da pošalje više izvještaja i odgovora na pitanja koja su bila postavljena, ali osim puke prepiske nisu vidljivi veći pomaci u samoj reformi pravosuđa. Iako sastancima prisustvuju predstavnici pravosudnih institucija ne možemo se oteti utisku da je uticaj politike izuzetno visok jer su se sastanci pretvorili u debate i polemike oko rješenja o kojima uopšte ne treba razgovarati jer već postoje tumačenja Venecijanske komisije. Postaje sve očitije da se Strukturirani dijalog sve više bavi politikom, a manje istinskom reformom pravosuđa jer se odustajanjem od ključnih reformi i davanjem ustupaka predstavnicima RS neće otvoriti prostor za jedinstveni sistem pravosuđa koji jedino može biti garant za jednak pristup pravdi svim građanima u BiH.

Rezultati – da li previše očekujemo?

Najbolji pokazatelj je skorašnje ukidanje sredstava iz IPA fondova za finansiranje rada državnog Tužilaštva na što se EU odlučila jer se nije desilo dugo najavljivano usvajanje Strategije za reformu sektora pravosuđa za period 2014–2018. Ovakva odluka EU je strateški neutemeljena, jer ukidanje sredstava za rad Tužilaštvu BiH je u mnogo većoj mjeri imalo negativne posljedice za proces procesuiranja ratnih zločina u BiH i same žrtve i njihove porodice nego po postojeći sistem pravosuđa. Iako su se predstavnici vlasti na sastanku sa zvaničnicima EU održanom u aprilu 2015. godine obavezali na provođenje zaključaka Strukturiranog dijaloga Strategija još uvijek nije usvojena i imajući u vidu poteškoće koje su pratile njenu izradu i usaglašavanje njenih mjera i prioriteta, postavlja se pitanje do koje mjere će sama provedba Strategije kada se usvoji kasniti zbog političkih neslaganja.

Jedan od pozitivnih pomaka koji se desio u 2014. godini je uspostavljene formalna suradnja s organizacijama civilnog društva i omogućavanje njenim predstavnicima da prisustvuju dvjema sesijama na sedmom sastanku Strukturiranog dijaloga. Prioriteti na koje su ukazivali predstavnici civilnog društva uvršteni su djelimično u agendu za naredni sastanak, međutim, potpuno je nejasna buduća uloga organizacija civilnog društva jer većina sesija i dalje ostaje zatvorena za javnost. Pozivanje predstavnika OCD -a da učestvuju u ovom procesu je za

svaku pohvalu, ali bez konkretizovanja njihove uloge u procesa konsultacija postavlja se pitanje zašto još više komplikovati proces koji je već komplikovan uvođenjem novih aktera.

Umjesto zaključka

Strukturirani dijalog je u protekle četiri godine u svojim preporukama definirao najveći broj problema s kojima se BiH pravosuđe susreće. Na pitanje da li je ovaj process bio dovoljno strukturiran odgovor je djelimično, na pitanje da li je ispunio očekivanja vezana za uspostavu dijaloga odgovor je ne. Građani BiH će još neko vrijeme morati čekati na sistem koji će im obezbijediti efikasan pristup pravdi bez diskriminacije po bilo kojem osnovu.

Sarajevo, 29/6/2015